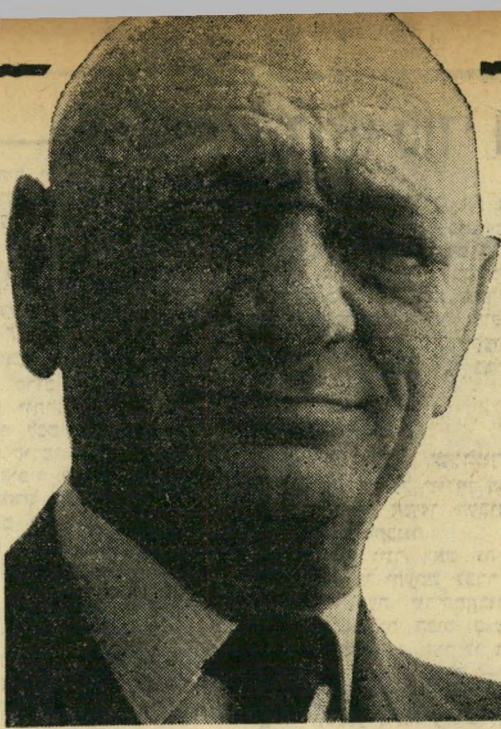

עקיבא גוברין: אחרי עשר שנים במקרה

מי **יברקים**, זרי-מרחים וצילצולי-טלפון הציטו השבוע אחת הדירות ברחוב מאפו בתל-אביב. מכל צד בירכו יודים את עקיבא גוברין על מינויו החדש — שאושר אותו בוקר בכנסת — לתפקיד שר בלי תיק. קשה לומר כי גוברין לא שמח. אך שימתחו לא היתה שלמה. כי המינוי הרם בא לגבר בן ה-62 באיחור של עשר שנים לפחות.

עשר תמים חיכה הגבר גבה-הקומה — שאפו החד, סנטרו הבולט ומצחו המבוקי המסתיים סמוך לעורפו, היקנו לו את כינוי-החיבה "הנשר הקרח". לו היו העניינים במפא"י מתנהלים לפי כללי ההגיונות המפלגתית, יכול היה עקיבא גוברין לזכות בשבוע בברכות ובוזרי פרחים למלאת עשר שנים לכהונתו כשר בממשלה. אך העניינים במפא"י התנהלו בצורה אחרת. ניהל אותם דויד בן-גוריון לבדו, והוא אשר קבע כללים משלו, שאיש לא העז להתנגד להם או להסר אותם. על פי כללים אלה נזרק מן הממשלה משה שרת. הם שקבעו את גורלו של מרדכי נמיר לעבור ממשרד-העבודה לתפקיד הייצוגי של ראש עיריית תל-אביב. בגללם התפטר כמה פעמים מן הממשלה ולמן ארץ.

ובעוד שכללי בן-גוריון הקטיאו את גוברין בכנסת, הם שימשו סולם בו טיפסו אנשים כמו אבא אבן, משה דיין, יוסף אלמוגי ושמעון פרס אל שולחן הממשלה. מדוע חסם דויד בן-גוריון בפני עקיבא גוברין את המעבר מספלי הכנסת אל כורסת הממשלה? אפילו

- מינוי לשר בלי תיק בממשלה

רק עם קום המדינה יצא עקיבא גוברין מבית הועד-הפועל. הוא נבחר לכנסת הראשונה, בלט מיד בכשרונו לנהל משאומתן עם יריבים ומתחרים. כאשר חילקה מפא"י את ועדותיה בכנסת, הועידה לו שתי משרות נכבדות: יו"ר ועדת העבודה ויו"ר סיעת המפלגה.

לרבים, ולעקיבא גוברין בתוכם, ברור היה כי זוהי רק ההתחלה. כעבור תקופה מסויימת, יתפנו כיסאות ליד שולחן הממשלה, יהיה הוא מן הראשונים שיצורפו לקבינט. היה ברור כי יו"ר ועדת העבודה, עשוי לקבל בזמן המתאים את משרד העבודה.

במקביל לגוברין רץ במסלול המפלגתי מאיר ארנוב המנוח. המזכיר לשעבר של מועצת פועלי פתח-תקוה נחשב, בהירארכיה של מפא"י, כתאום סוליסי של גוברין, ושמות השניים הוזכרו כמעט תמיד בנשימה אחת.

לשניים היה גם גורל דומה. שרים ותיקים של מפא"י הלכו לעולמם, מבלי שארנוב או גוברין יתפסו את מקומם. אל שולחן הממשלה משך דויד בן-גוריון נציגים בולטים של נערי-החצר שלו, כשכל מינוי כזה מגביר את המרידות בלב השניים.

שחייה במים חמים

בחודש האחרון נשבר בבתי-אחת הקיפאון מסביב לשניים, אם כי גורל אחר זומן לכל אחד מהם. מאיר ארנוב מת משבץ-לב, עקיבא גוברין שובץ בממשלה.

הנשר הקרח" ממריא

אך גם הפעם לא ניתן לנשר הקרח, שהמריא טוף-טוף אל צמרת השלטון, את מלוא מבוקשו. עקיבא גוברין זכה לכיסא, אך לא לתיק.

לכאורה אין חיודש בכך, שמתעם מפא"י מכהן בממשלה שר בלי תיק. במשך תקופה ניכרת היה זלמן ארן בלי תיק. גם יוסף אלמוגי עבר גילגול דומה. אבל על פי רוב היה זה בתקופה שלמפא"י הגיע, לפי המסחה הקואליר ציוני, יותר שרים מאשר תיקים. לא כן הפעם: פינחס ססיר מחזיק בשני תיקים חשובים ביותר. שני תיקים מופקדים גם בידיו של יוסף אלמוגי. אליהו ששון מתחנן שיקהו ממנו את תיק-הדואר, ויאפשרו לו להיות שר בלי תיק, כדי שיוכל לטפל בעדות המזרח.

עקיבא גוברין היה מקבל ברצון כל תיק — אך זה לא נמסר לו. הסיבה: גם לוי אשכול אינו מוכן עדיין לראות בו שר קבוע, שיש לצרפו לממשלה בכל הרכב. כשר בלי תיק אפשר יהיה תמיד להשאיר אותו בחוץ.

כי אין זה כלל מן הנמנע, שמחיר-מחירתים יתבקש גוברין לוותר על מקומו לטובת אהרן בקר, למשל, אם תחליט מפא"י סופית לשלוח אדם חזק ממנו להסתדרות. ייתכן גם כי אשכול יצטרך לצרף לממשלה, על חשבון מפא"י, אישיות דתית בלתי-מפלגתית, במיקרה של משבר עם הדתיים — דבר שעודנו עומד על הפרק. בשני המקרים יהיה זה הנשר הקרח שיצטרך לנשור.

גם איחודים שונים בין מפלגות הפועלים, עשויים להביא לכך שמפא"י תצטרך לצמצם את נציגותה בממשלה. לסיכך אמנם הסכים אשכול לצרף את גוברין לממשלה — אך צרף על תנאי. גוברין עצמו היה אופטימי יותר לגבי עתידו. האיש בעל המהלכים בכל סיעות הקואליציה יכול, לפי הערכת מכריה, למלא גם תפקיד כלכלי וגם תפקיד תרבותי. כי עקיבא גוברין, גוסף על היותו עסקן מבטן ומלידה, הוא גם איש ספר מובהק.

הוא קורא הרבה, בעיקר ספרות יפה. הרגל שהכניס אותו השבוע למבוכה קלה, כאשר נשאל עליידי סוסר פרלמנטרי, אחרי מינויו, איזה ספר הוא קורא ברגע זה, השיב: "דרכים לוהטות של הדסה מור". למחרת רואיין עליידי קול ישראל, נשאל אותה שאלה עצמה. "זה עניין פרטי", השיב, כדי לא לסכך את עצמו בסיפור-הרכילות הלוהט ביותר של מדינת-ישראל.

אבל הנשר הקרח עט לא רק על ספרים קלילים ואקטואליים. הוא מעיין בקביעות במישנה ובתלמוד, קורא ספרי-הגות ושיירה, לעתים אף יוצא להתווכח עם סופרים כחיים הזו ומשה שמיר בבעיות ספרותיות. הוא מחבב עתונאים, יודע לספק לכל בעל-טור את הסיפור המתאים לו — אם על עצמו, אם מחיי הכנסת. אחד התחביבים שלו: רחיצת-בוקר בים, קיץ וחורף. "הכנה מצויינת", הסביר אחד ממקורביו, "לשחייה במימי הממשלה. שם חם יום אחד — ולמחרת קר".

בינתיים, נראה המים חמים ונעימים לשחיין שהוחזק עשר שנים במקרה.

יותר מכל דבר אחר עד כמה שקוצ היה האיש בעבודתו והודהה עמה.

מרידות כנב

שנות השדושים כבר היתה הסתדרות הפקידים אחד התאים החזקים ביותר של האיגוד המקצועי. ברל כצנלסון היה גאה על חוש האבחנה שלו. "ידעתי מה אני עושה", אמר, כאשר סיפרו לו איך מולך עקיבא גוברין בשטח שהופקד בידו.

מפא"י קירבה את גוברין וראתה בו איש-מפתח לתא המקצועי החזק, שהוא חולש עליו. היא ניסתה אף להפקיד בידו את האיגוד המקצועי של ההסתדרות. אך הוא חשש כי בכך הוא מאבד את שליטתו על התא החזק שלו. על כן ויתר על המישרה הגבוהה יותר, פינה אותה לטובת אהרן בקר, וחזר לנהל את הסתדרות הפקידים.

גיחה שניה עשה כעבור שנים אחדות. אז הגיע עד לתפקיד הרם של מזכיר ההסתדרות, אבל גם מכאן מיהר להסתלק — מפני אותו חשש — וחזר לשמור על ביסוסו.

אשכול וגוברין, עם דיין ברקע שר על תנאי

האנשים המקורבים ביותר לבן-גוריון לא מצאו תשובה חדאית — עד שנתקבלה הדעה הקיצונית, כי הזקן אינו אהב סביבו אנשים גבהי-קומה, המבלטים את קומתו הגמוכה. נימוק הגיוני יותר: דויד בן-גוריון קירב לממשלה אנשים שהיה בטוח בציותותם, חשש מעסקנים שצמחו בתוך מנגנון המפלגה והיו בעלי עורף מפלגתי.

דא" רוסר ויס" אנגרי

עקיבא גוברין עבר כל השלבים של עסקן מפא"י. הוא הגיע ארצה ב-1922 — ימי העליה השלישית. בבואו כבר היה לו עבר של עסקן בתנועה החלוצית ברוסיה. פועל מיה היה רק זמן קצר. את העבודה כסבל במל חימה, וכפועל בניין בירושלים, החליף עד מהרה בשולחן משרדי הועד-הפועל של ההסתדרות.

היה זה ברל כצנלסון שבנה בשיתות את המכונה האדירה של הועד הפועל, ואשר הוציא את גוברין מהעבודה האפורה והפקיד בידו את הקמת הסתדרות הפקידים ואנשי המקצועות החופשיים. מאחורי שם ארוך זה הסתתרה, באותם הימים, יומרה גדולה ותוכן דל. רוב הפקידים לא היו מאורגנים עדיין בהסתדרות, ואילו אנשי מקצועות חופשיים, כמעט ולא היו או בארץ. עקיבא גוברין, שאז נקרא עדיין גלובמן, קיבל את התפקיד ברצינות. הוא התעורר וחקא על מקומות-העבודה הגדולים, החל מארגן את פקדי הסוכנות והועד הלאומי, חברת החשמל, מיפעלי ים המלח והרשויות המקומיות.

היתה זו עבודה קשה. השלטון עדיין לא היה נתון בידי מפא"י. ברוב המוסדות ישבו אנשי הגוש האזרחי, שראו בעין רעה את הנציג הארוך של האיגוד המקצועי, הבא לנהל משאומתן על רמת-שכר, שעות-עבודה וקרנות פנסיה לפקידים. מנחם אוסישקין, הבוס החזק של המוסדות הלאומיים, קיבל אותו בעצם. פינחס רותנברג, המהנדס שבנה את חברת-החשמל, הביט עליו מבד למשקפיו כביטול ובלעג. משה נובומיסקי, מנהל מיפעלי ים-המלח, התנצל בנימוס שאין לו זמן לעסוק בקטגוריות חברתיות. אך גוברין הבין כי הצלתו לקשור אריות אלה לאיגודו תקבע את גורלו ואת מעמדו הציבורי. הוא לא נואש, קלט חיצי לעג והבלגה, שמע הערות עוקצניות ושתק. במיקרה הצורך ידע לנצל סיפור חסידי עממי, אותו הכיר מילדותו באוקראינה. כדי לרכוש לבכות הגבירים.

בועד הפועל היו מתבדחים: כאשר עקיבא משיב "דא" ברוסית, משמע כי חזר משיחה עם פינחס רותנברג. כאשר הוא משיב "יס" באנגלית, סימן שעודנו מושפע מהויכוח עם מושל המחוז הבריטי קרוסבי. בדיחה זאת סימלה

* תופעה אופיינית אצל בן-גוריון: כל אימת שמצא עצמו עומד ליד אדם גבהי-קומה, היה מסהר להציע לו לשבת.

זה לבת-מרים או לכל מועמד אחר שעלול היה להיבחר. מכל העניין, יצאה בת-מרים מפסידה. לא הועילו לה הטענות, כי היה זה נתן אלתר-מן, שבלכתחילה יעץ לה לדחות את פרס ברנר, בהסבירו לה כי פרס ביאליק יהיה מובטח לה. "נתן אלתרמן הוא לכל הדעות משרור דגול", קבעו בשיחה סופרים קנאים, "אבל הוא לא גאון פיננסי, ופחות מזה — יועץ לענייני פרסים". התוצאה: הקובץ הליזרי לא ימצא את תיצורו לשפת-הכבוד ולשפת הלירות.

שאט-נפשם מן הנעשה בשטח זה של חיי התרבות במדינה. לא לחינם נשמעה בסביבתם המלה "פרס" טיטוציה, ללמדך כי המרחק בין מתן פרסים לבין פרוסטיטוציה קטן והולך. ליריקה ולירות. השאלה אשר הוצי-גה עתה, היתה: האומנם תקבל את פרס ביאליק? ואם כן — כיצד? מי יעניק אותו? התשובה ניתנה במהרה: פרס ביאליק לא יחולק השנה. כי השופט השלישי, ש. י. פינאלי, מודיע אף הוא על התפטרותו ולא נותר, לכן, מי שיעניק את הפרס, ויהיה

ספרה נשלח לוועדת פרס ברנר, בכונה לזכותה בפרס זה — ולהוציאה מן התחרות על פרס ביאליק. שכן קשה להעניק למשר-רת אחת שני פרסים גדולים, בהפרש של שבועות. משדחתה את פרס ברנר, נותרו עתה, שתייה לזכות בפרס ביאליק. לצורך זה, הוסבר, אף החלו יודים להפעיל לחץ על ועדת השופטים. הלחץ נתקל בהתנגדותם של אותם גורמים, שמלכתחילה ביקשו ל-רחיק את בת-מרים. שני השופטים, שנק-לעו בתוך המריבה הגדולה, החליטו להיפטר מכל העניין — ויחד עם זאת להביע את

הזוכה בפרס, המוענק ביי טבת, יום הולדתו של חיים נתמן ביאליק. **לחץ ולחץ-נגדי.** השופטים לא מסרו שום הסבר רשמי להתפטרותם. אולם בין מקורביהם נפוץ סיפור, שנשמע מסכנע כי יתה. היה זה סיפור שהתאים לנוהג ולי-אחירה המקובלים סביב הענקת הפרסים הי-ספרותיים. סיפור: יוכבד בת-מרים לא הגישה את ספרה לוועדת פרס ברנר, כי לא היתה מעוניינת בקבלת הפרס. מטרתה: קבלת פרס ביאליק. הנחשב למכובד הרבה יותר. כאשר קיבלה את הפרס הבלתי-מבוקש, חששה כי